

bezoek waarbij hij van Koch de brief ontving waarin op het zenden van geld naar bezet gebied aangedrongen werd) inlichtingen gekregen van twee geheime agenten, J. B. Ubbink en P. Dourlein, beiden uitgezonden in het kader van het *Englandspiel* (Ubbink in november '42, Dourlein in maart '43), die bij aankomst in bezet gebied prompt gearresteerd waren, maar die uit de gevangenis te Haaren waren ontsnapt en onder grote moeilijkheden via Zwitserland Spanje hadden weten te bereiken; die inlichtingen hadden voor Somer (die in november al door telegrammen uit Nederland en Zwitserland gewaarschuwd was) het laatste bewijs geleverd dat SOE van maart '42 af alleen maar verbinding had gehad met de *Abwehr* en de *Sicherheitspolizei*. Dat ook Ridderhof ('George van Vliet') onbetrouwbaar was, stond hiermee vast.

Wat was inmiddels met Grün geschied?

Hij was eind december tot het besluit gekomen, zich van Ridderhof los te maken, hetgeen betekende dat hij ook van Oords woning in Doorn zou verlaten. Dat deed hij op 3 januari '44 – de dag waarop hij 's middags om half vijf in Amsterdam ten huize van mej. Rebel voor het eerst twee hem nog onbekende redacteurs van *Het Parool* zou ontmoeten: Meijer en van Norden. Met hen wilde Grün spreken over de publikatie, alsnog, van de invasie-instructies – hij had het stuk bij zich. Hij werd die middag op het station van Driebergen overmeesterd. Had hij over zijn afspraak ten huize van mej. Rebel een aantekening in zijn agenda staan of was dat adres, dat van Oord kende, tot Ridderhof doorgedrongen? Wij weten het niet. In elk geval deden de Duitsers onmiddellijk een inval in de woning van mej. Rebel, maar zij waren tien minuten te laat: toen Grün niet precies om half vijf was komen opdagen, hadden Meijer en van Norden, die toch al niet veel vertrouwen hadden in het contact met Grün, de woning verlaten.¹

Grün, vastgebonden op een stoel, werd in Den Haag eerst door Schreieder onder het mes genomen: 'U zult moeten spreken', zo gaf Grün later diens woorden weer.

'Dat hebben ze allemaal gedaan en we hebben hier mensen van groter formaat dan u gehad. U zult uw eten en drinken krijgen doch geen slaap. U blijft op deze stoel zitten tot we de gehele waarheid uit u gekregen hebben. *Verstanden?* En voor het geval dat u denkt dat u het wel kunt volhouden, zeg ik u dat het record 120 uur is en op naam staat van een leider van de ondergrondse pers.² Wanneer u

¹ Mej. Rebel werd gearresteerd; zij kwam eerst in de Cellenbarakken, vervolgens in het concentratiekamp Vught terecht en werd vandaar naar het *Frauenkonzentrationslager* Ravensbrück gezonden; zij overleefde de oorlog. ² Wij weten niet wie daarmee bedoeld is – aangenomen dat Schreieders mededeling op waarheid berust.